

«Коротка історія педагогіки для учительських семінарій» (1921 р., 1931 р.), «О соціальному вихованню» (1924р.), «Методика» (1932 р.), «Методика народно-шкільного навчання» (1935 р.) та інші.

Отже, після надання Чехословацьким урядом певної автономії закарпатським землям, спостерігається поживлення в культурно-освітній сфері, що привело до розширення мережі освітніх закладів, удосконалення навчальних планів, появи нових підручників, педагогічних часописів тощо.

Список використаних джерел

1. Кляп М.І. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність Августина Волошина в міжвоєнний період (1919-1939). Ужгород: Вид-во В.Падяка, 2001. 152 с.
2. Кухта М.І. Роль педагогічної преси Закарпаття (20-30-і р.р. ХХ ст.) у формуванні виховного національного ідеалу. Ужгород: «Поличка «Карпатського краю», 1997. 52 с.
3. Магочій П.Р. Формування національної самосвідомості: Підкарпатська Русь 1848-1948. Ужгород: «Поличка «Карпатського краю», 1994. 296 с.
4. Фізеші О.Й. Освітні здобутки системи початкової освіти Закарпаття в Чехословацький період (1919 – 1938 рр.). Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. № 20 (231), жовтень, 2011. Частина IV. С. 69 – 78.
5. Фізеші О.Й. Початкова школа на Закарпатті у системних освітніх трансформаціях 20-их – 30-их рр. ХХ століття. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Науковий збірник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. 2012. Вип. 42. Частина 1. С. 321 – 328.

УДК 37.013:821.161.2

Попович О. М.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Мукачівський державний університет

Варга І. В.,

студентка I курсу, спеціальності «Освітні педагогічні науки»,
Мукачівський державний університет

ТЕОРЕТИЧНІ КОНСТАНТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ СОФІЇ РУСОВОЇ

Виклики ХХІ століття зумовлюють необхідність нового прочитання перспективних ідей педагогів минулого задля визначення стратегій, мети та завдань сучасної освіти, у тому числі й дошкільної.

Вивчення педагогічної спадщини педагогів минулого пов'язане з прагненням вчених у минулому віднайти витoki провідних наукових ідей сучасності, адже історико-педагогічні дослідження набувають статусу

інноваційних і відіграють дедалі вагомішу роль у процесі реформування сучасної системи освіти.

Педагогічна спадщина С.Ф. Русової як унікальне явище в історії освіти України характеризується тим, що вона одночасно була ідеологом, методологом, організатором освіти, вченим–аналітиком, педагогом, психологом, методистом. Саме вона відіграла визначну роль у розвитку педагогічної освіти в Україні. Її ім'я стає зіркою першої величини у світлому сузір'ї видатних українських педагогів–сподвижників на кінця XIX початку XX століть, а велика творча спадщина увійшла в золотий фонд педагогічної науки й завжди актуальна. Цілком по-сучасному сприймається нині, як і колись, заклик Софії Русової працювати на благо українського народу: «Життя не жде, воно кличе нас до роботи. І доля, щастя нашого народу залежить від того, як ми проведемо в життя дороге, велике гасло: вільна національна школа для виховання вільної, свідомої, дужої нації» [1].

Вивченню та дослідженню педагогічної спадщини С.Ф. Русової присвячені дослідження багатьох науковців (І.В. Зайченко, Г.М. Груць, Н.В. Маліновська, З.І. Нагачевська, І.М. Пінчук, С.С. Попиченко, В.Ф. Сергеева, І.Г. Улюкаєва, Т.Б. Слободянюк та ін.), у яких дослідники змістовно висвітлюють цілу низку проблем теоретичної та методичної спадщини С.Ф. Русової, аналізують її практичну педагогічну та громадську діяльність.

Стрижневою ідеєю, що проходить через усі педагогічні твори С.Ф.Русової, її пошуки та роздуми, є ідея створення національної системи освіти. Вона постійно проводила думку, що найбільш міцною нацією виявляє себе та, яка краще за інших використовує у вихованні «свої глибокі національні скарби» і дає «вільний розвиток національній психології», оскільки національне виховання сприяє «формуванню міцної цілісної особистості» й через «пошану до свого народу» виховує в дітях «пошану і любов до інших народів». У її роботах багато роздумів про необхідність утвердження своєї державності, відродження української нації, національної культури, мови, школи, системи освіти, утвердження високої духовності українського народу та його кращих моральних якостей. І сьогодні актуальний її заклик: «... народів, який не має своєї школи й не дбає про неї, призначені економічні злидні й культурна смерть. Саме тому сучасним гаслом усякого свідомого українця має бути: «Рідна школа на Вкраїні».

У спадщині С.Ф.Русової багато порад щодо засобів фізичного розвитку дитини: використання природних умов (повітря, води, сонця); спеціальна організація занять фізкультурою; правильний режим праці, відпочинку, сну, харчування; кваліфікована педагогічна допомога батькам з питань фізичного виховання дітей; дотримання санітарно-гігієнічних вимог.

С.Ф.Русова всебічно й ґрунтовно проаналізувала різноманітні й багатоаспектні проблеми підготовки та перепідготовки педагога, систематичного підвищення його кваліфікації, поліпшення соціального й правового статусу, матеріально-побутових умов життя та праці тощо.

Педагогічні погляди С. Русової викладено в її фундаментальних працях, які рекомендовано використовувати в навчально-виховному процесі сучасних

ЗДО: «Дошкільне виховання», «Теорія і практика дошкільного виховання», «Дидактика», «Сучасні течії в новій педагогіці», «Роль жінки в дошкільному вихованні», «Моральні завдання сучасної школи», «Єдина діяльна (трудова) школа», «Нова школа» та ін.

Книга «Нові методи дошкільного виховання» (Прага, 1927) є посібником для слухачів курсів садівниць. У Книзі висвітлені питання професійної освіти. Садівниця (вихователь) перш за все має добре знати дитину, її фізичний та духовний стан, виявляти як неврівноважених чи відсталих дітей, так і обдарованих, викликати відповідно віку інтереси в дитини. Крім теоретичних знань, вважала Софія Русова, вихователю необхідна практика роботи з дітьми. Саме в практиці виробляються певні навички педагогічної професії.

Чимало уваги приділяється практичній дитячій грі. С.Русова розглядає гру як засіб виховання. Звідси й вимоги до керування грою. Перш за все вихователь повинен знати специфіку ігор дітей різного віку, знати народні ігри. Педагог вказує на поступовий перехід на певному етапі розвитку гри до праці. Працю вона поділяє на фізичну й розумову. Чимале значення надає праці з різними матеріалами, господарській, самообслуговуванню, праці в саду [2].

Питання виховання Софія Русова розглядає в органічній єдності з навчанням. Зокрема, рекомендує вчити моральності так само, як будь-чого іншого. Розробляє перелік інтелектуальних і соціальних «доброчинностей та культурних звичок», які важливо виховувати у дошкільників. Серед засобів морального виховання вона виокремлювала національні, які використовувалися народом споконвіку: легенди, казки, народні пісні, вірші тощо. Це виховує у дитини чуття власного народу, обов'язку перед ним, патріотизм [3].

С. Русова надавала важливого значення використанню наявних природних умов для зміцнення здоров'я і фізичних сил дитини. Змалку дитину треба навчити, по можливості, більше бувати на свіжому повітрі за будь-якої погоди. З цією метою вона радила здійснювати в дитячих садках прогулянки й екскурсії на природу, організацію походів по рідному краю, влаштовувати рухливі ігри на місцевості тощо. Виходячи на прогулянку, не слід надто тепло закутуватися. Влітку варто займатися різноманітними іграми, зокрема з м'ячем, плаванням, ходити в походи; взимку – кататися на ковзанах, лижах, санчатах тощо.

Дитячий садок вона розглядала як установу не лише педагогічну, а й соціально-національну. Його призначення ширше, ніж підготовка до школи і полягає у вихованні людини, свідомого громадянина своєї країни.

Отже, педагогічна спадщина Софії Русової - не тільки історія педагогічної і психологічної думки, а й цілком сучасний, із сьогоденних позицій погляд на загальну проблему навчання й освіти, визначення її цілей, завдань, основних принципів побудови змісту, форм і методів організації навчання.

Список використаних джерел

1. Зайченко І.В. Педагогічна концепція С.Ф. Русової : навчальний посібник для студентів педагогічних спеціальностей для вузів / передмова М.Д. Ярмаченка. – 2-е вид., доп. і перероб. – Чернігів : Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2000. – 234 с.

2. Коваленко Є. І. Освітня діяльність і педагогічні погляди С. Русової / Є. І. Коваленко, ред. І. М. Пінчук. – Ніжин: НДПІ, 1998. – 214 с.

3. Педагогічна спадщина Софії Русової і сучасна освіта: Наук.-метод. посіб. / Ред.: В. Г. Слюсаренко, О. В. Проскура. – К., 1998. – 196 с.

4. Русова С. Теорія і практика дошкільного виховання. – Прага : Український громадський видавничий фонд, 1924. – 124 с.

УДК 373.3 (477.87)

Продан Н.І.,
магістрант 1 курсу,
спеціальності «Початкова освіта»
Мукачівський державний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА НАВЧАННЯ РІДНОЮ МОВОЮ В ШКОЛАХ ЗАКАРПАТТЯ У ХХ СТОЛІТТІ

Закарпаття вирізняється багатогранною та унікальною історією. На його території упродовж століть мирно співіснувала велика кількість національностей та представників різних релігійних конфесій, які збагачували культуру, традиції та освіти одне одного. Унікальним є географічне розташування Закарпаття, яке межує з Польщею, Румунією, Словаччиною та Угорщиною. Предметом нашого дослідження є реалізація права на навчання рідною мовою в початкових школах Закарпаття в ХХ столітті, яке в історії Закарпаття мало свої особливості, пов'язані передусім із його державною приналежністю. Так, початок ХХ століття є відносно невеликим проміжком із часу майже тисячолітньої історії перебування закарпатських земель у складі Австро-Угорщини, коли завершення Першої світової війни глибока політична та соціально-економічна криза, в якій опинилися європейські держави, в тому числі й Угорщина, призвело до необхідності територіального перерозподілу кордонів. Цей перерозподіл зачепив закарпатські землі, що зумовило низку змін у територіальному устрої, суспільно-політичному, соціально-економічному та культурно-освітньому житті краю.

Розвиток освіти Закарпаття відображено у розвідках науковців краю: І. Гранчака, Д. Данилюка, В. Задорожного, В. Керечанина П.-Р. Магочія, Д. Худанича (історичні передумови формування освітніх процесів); А. Бондаря, В. Гомонная, А. Ігната, М. Талапканича, В. Росула, М. Кляп, М. Кухти, Г.Розлуцької, П. Стрічика, Ч. Фединець, В. Химинця, П. Ходанича (шкільництво в окремі хронологічні періоди). Системно питання діяльності початкових шкіл у Закарпатті впродовж другої половини ХІХ – початку ХХІ століття було досліджено О.Й.Фізеші.

Доля Закарпаття після Першої світової війни в плані політико-територіальної приналежності суттєво змінилася. У Версальському (ст. 81) та Сен-Жерменському (ст. 53) договорах підтверджувалася незалежність Чехословаччини як країни, що «обіймає автономну територію українців на південь від Карпат». У результаті рішень Паризької мирної конференції у

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>